

МІЖРЕГІОНАЛЬНА
АКАДЕМІЯ УПРАВЛІННЯ ПЕРСОНАЛОМ



МАУП

СТАНОВЛЕННЯ І РОЗВИТОК УКРАЇНСЬКОЇ ДЕРЖАВНОСТІ

*Матеріали VII Всеукраїнської
науково-практичної конференції*

*“Проблеми конституційно-правової модернізації
держави в контексті сучасних глобалізаційних викликів”,
м. Київ, МАУП, 22 листопада 2012 р.*

Частина II

Київ
ДП «Видавничий дім «Персонал»
2013

Схвалено Вченою радою Міжрегіональної Академії управління персоналом (протокол № 2 від 27.02.13)

Редакційна колегія:

А. М. Подоляка (голова), д-р юрид. наук, проф.;
А. А. Ігнатченко (заступник голови), канд. техн. наук;
М. Ф. Головатий, д-р політ. наук, проф.;
О. В. Куроченко, д-р екон. наук, проф.;
А. С. Лисецький, д-р екон. наук, проф.;
І. П. Розпутенко, д-р наук держ. упр., проф.;
Г. П. Ситник, д-р наук держ. упр., проф.;
Ю. П. Сурмін, д-р соціальних наук, проф.;
В. В. Утвенко, канд. іст. наук, доц.;
Н. М. Чернуха, д-р пед. наук, проф.;
М. В. Чечетов, д-р наук держ. упр., проф.;
Н. П. Ярош, д-р наук держ. упр.

Видання здійснене в рамках проекту
“Наукові праці МАУП”

Становлення і розвиток української державності: [зб. наук.
С76 пр.] / МАУП. — К.: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2008 —

Вип. 8: Матеріали VII Всеукраїнської науково-практичної конференції “Проблеми конституційно-правової модернізації держави в контексті сучасних глобалізаційних викликів”, м. Київ, 22 листоп. 2012 р. — Ч. II / редкол.: А. М. Подоляка (голова) [та ін.]. — 2013. — 184 с. : іл. — Бібліогр. у кінці ст. — К.: ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2013.

У пропонованому збірнику подано статті учасників науково-практичної конференції, присвяченої найважливішій проблемі сьогодення — становленню України як держави. Розглядається формування державності в Україні у різні періоди історії та в різних аспектах.

Для науковців і державних службовців, політиків і політологів, викладачів і студентів, а також усіх, хто цікавиться розвитком Української держави і суспільства.

ББК 63.3(4УКР)я43

© Міжрегіональна Академія управління персоналом (МАУП), 2013
© ДП “Видавничий дім “Персонал”, 2013

Селезньова О. А.

Необхідність інтеграційного вибору України:

Митний союз чи ЄС? 58

Жабюк І. Я.

Стратегія і тактика забезпечення національної економічної безпеки в Україні.....

66

Зваридчук Т. М.

Державна молодіжна політика в Україні:

перспективи розвитку 70

Кирильчук Є. О.

Інформаційне суспільство як феномен:

політологічна парадигма 74

Клінова І. Ю.

Правове регулювання у сфері державного управління молодіжною політикою в Україні.....

81

Комаров О. В.

Справедливість як умова функціонування

досудового слідства 90

Кравченко Т. А.

Поняття “традиційної легітимності” у класичній державно-правовій теорії.....

96

Ларина И. А., Астафьева Г. И.

Государственная политика в социогуманитарной сфере.

Психологические аспекты глобализации 105

Магеррамзаде Алібала Саттар огли

Щодо аналізу механізмів і перебігу макроекономічних

потрясінь у світовій економіці 112

НЕОБХІДНІСТЬ ІНТЕГРАЦІЙНОГО ВИБОРУ УКРАЇНИ: МИТНИЙ СОЮЗ ЧИ ЄС?

Становлення і розвиток української державності, вип. 8, с. 58—65

На сьогодні у Києва немає політичної волі ініціювати по-жвавлення інтеграційних процесів у будь-якому напрямі. Влада не готова переорієнтувати зовнішню політику, хоча продовжує торгуватися з партнерами. Залежно від стабільності економічної ситуації невизначеність України у відносинах з основними партнерами може зберігатися навіть до президентських виборів 2015 р. Проте така позиція не є конструктивною і негативно впливає на імідж країни, як надійного партнера; крім того, ця ситуація створює несприятливі й навіть загрозливі передумови як для внутрішньої, так і зовнішньоекономічної політики. Тож зараз нагальним питанням є визначення чітких інтеграційних векторів та їх оптимального збалансування.

Відносини з РФ є стратегічно важливим напрямом зовнішньої політики України. Очевидно, що попри всі складнощі та проблеми між Києвом і Москвою двостороннє співробітництво має будуватися на основі європейських норм і правил, паритетності та взаємної вигоди, прозорості, взаємної поваги суверенітету та врахування інтересів обох сторін. Альтернативи цьому немає. Добросусідські та ефективні відносини з РФ є також однією з важливих умов реалізації Україною її євроінтеграційного курсу. Нам необхідно налагоджувати взаємовигідне та рівноправне партнерство. Головним завдан-

ням є спільний пошук механізмів вирішення спірних питань, формування ефективної моделі співробітництва на основі паритетного узгодження національних інтересів сторін та конструктивного діалогу.

Економічні відносини України та Росії в інституційному плані є складним і суперечливим комплексом взаємної залежності та конфлікту інтересів, що породжує час від часу істотне загострення відносин.

Багато експертів побоюються, що прагнення Росії залучити Україну в МС це намагання підпорядкувати умови внутрішньої господарської діяльності України євразійським нормам та забезпечити тим перетворення української економіки на привілейовану сферу домінуючого впливу російських економічних інтересів. Адже Росія категорично не сприймає позицію України, яка, по-перше, офіційно зберігає пріоритет відносин з ЄС, а по-друге — відносини на євразійському напрямі пропонує будувати у форматі “3+1”.

У цьому контексті Росія вимагає від України приєднання до Митного союзу Білорусі, Казахстану та Росії і прийняття пакета документів, пов’язаних із фактичним приєднанням до Єдиного економічного простору цих же країн (ЄСП), та відмову від укладення з ЄС Угоди про поглиблену та всеохоплюючу зону вільної торгівлі (ЗВТ) і заміну її переговорами з ЄС у багатосторонньому форматі: Митний союз — ЄС.

Для України співпраця як з ЄС, так і з Росією має рівнозначно важливе значення. Постають, здавалося б, логічні питання: “Для чого роботи вибір між чимось одним? Чому не можна співпрацювати ефективно у двох напрямках?”. Україна неодноразово підкреслювала свою позицію, що і ЄС і МС — це наші головні партнери, і вони однаково важливі для нас. Прем’єр-міністр Микола Азаров неодноразово наголошував, що Україна не хоче обирати між МС та ЗВТ з ЄС, а хоче співпрацювати з усіма країнами.

Президент України Віктор Янукович намагається дотримуватися лінії про секторальну співпрацю України з Митним

союзом по формулі “3+1”, тобто без повноправного членства: “Ми запропонували Росії економічну інтеграцію на секторальному рівні. Ми не говоримо “ні”, ми дуже уважно і серйозно вивчаємо інтеграційні процеси. І впевнені в тому, що інтеграційні процеси, які відбуватимуться і в ЄС, і в Митному союзі будуть взаємодоповнюватися”.

Україна зацікавлена у співпраці в рамках трикутника, але проблема полягає в тому, що ЄС та МС — це інтеграційно абсолютно різноспрямовані проекти, і знайти спільні точки дотику надзвичайно складно [1, 24]. А оскільки ЄС і Росія, як політично сильніші партнери, самі недостатньо зацікавлені у такій співпраці, то, на жаль, слід визнати, що в Україні недостатньо політичної волі для організації тристоронніх переговорних процесів і їх гармонізації.

Нинішні відносини Києва з Брюсселем і Москвою є досить суперечливими і складними. Їх характерними рисами є високий ступінь невизначеності, криза довіри та розбіжності інтересів. Контакти між сторонами обтяжені ідеологічним протистоянням, “замороженими” конфліктами, конкуренцією інтеграційних проектів на пострадянському просторі. Проблемними є відносини ЄС, України та Росії в політичній, економічній, енергетичній, безпековій і гуманітарній сферах. Така ситуація об’єктивно не відповідає інтересам сторін, створює ризики для європейської безпеки та потребує спільного пошуку узгоджених, взаємоприйнятних рішень проблемних питань. Слід зазначити, що як з боку ЄС, так і з боку Росії лунали заяви про необхідність чіткого інтеграційного вибору — або МС, або співпраця з ЄС. Так, у вересні 2012 р. під час візиту до Києва президент Польщі Броніслав Коморовський заявив: “Необхідно зробити вибір (між МС та ЄС — *авт.*). Немоżliвим є те, щоб ці два сценарії реалізувалися одночасно, паралельно”.

Тобто ми насправді не зовсім вільні у виборі оптимальних для нас варіантів співпраці, а скоріше повинні обирати між

тим, що нам дозволяють. Можливо, саме цим і можна пояснити інфантильність більшості політичних дій нашої влади.

Нині Україна перебуває в так званій сірій зоні — невідзначеності. Хоча на всіх рівнях лунають заяви про пріоритетність євроінтеграції і неготовність вступу до МС. Така ситуація скоріш за все протримається щонайменше рік. ЄС зі свого боку можна сказати натиснув на паузу. 14 листопада 2012 р. канцлер Німеччини Ангела Меркель на пресконференції щодо результатів німецько-польських міжурядових консультацій в Берліні заявила, що “передумови для підписання угоди про асоціацію між Україною та ЄС в даний час відсутні” [2]. Проте Меркель не виключає можливості підписання угоди в майбутньому. Польський прем’єр-міністр Дональд Туск сподівається, що Угода про асоціацію буде підписана у листопаді 2013 р. під час “Східного партнерства” у Вільнюсі.

Росії Україною було зроблено ряд заяв про те, що українська сторона аналізує інтеграційні процеси в МС і налаштована на співпрацю. Але ще рано говорити про вступ, оскільки це тривалий процес, і навіть із законодавчої точки зору неможливе швидке приєднання. Віце-прем’єр-міністр Сергій Тігіпко наголосив, що наше законодавство не дозволяє нам так легко вступити до Митного союзу, де частина національних повноважень передається наддержавним органам [3]. Це суперечить як Конституції України, так і статтям 6 та 8 закону “Про основи національної безпеки України” [4]. Потрібно проводити референдум, потім затверджувати його результати рішенням Верховної Ради. І навіть якщо народ проголосує за Митний союз, процес внесення змін в Основний Закон потребує підтримки конституційної більшості в 300 голосів у парламенті. Все це займе багато часу. Прем’єр-міністр Микола Азаров заявляв, що українська опозиція категорично не сприймає ідею зближення з Митним союзом і налаштована лише на євроінтеграцію. Тож важко розраховувати на прийняття закону у Верховній Раді.

Щодо референдуму, то його результати навряд чи будуть на користь вступу до Митного союзу. Про це, зокрема, свідчить цілий ряд соціологічних опитувань на тему “Яким інтеграційним напрямом має йти Україна?”. За вступ до ЄС висловилися 43,7 % опитаних, вступ до Митного союзу Росії, Білорусі та Казахстану схвалюють 30,5 %, за неприєднання ані до ЄС, ані до Митного союзу з РФ — 9,3 %, не змогли відповісти 16,4 % опитаних [5].

Згідно опитування серед експертів, проведеного Центром Разумкова у квітні 2012 р., лише 4,9 % аналітиків висловили переконання про те, що Україна повинна приєднатися до Митного Союзу, 78,6 % сказали “так” вступу до зони вільної торгівлі з ЄС.

Дані дослідницького проекту “Інтеграційний барометр” Євразійського банку розвитку та Міжнародного дослідницького агентства “Євразійський моніторинг” (вересень 2012 р.) засвідчили, що жителі більшості країн колишнього СРСР висловилися за політичну інтеграцію в рамках пострадянського простору. В більшості пострадянських країн Росію називають дружньою країною. Але погляди на економічну інтеграцію відрізняються: жителі Вірменії, Білорусі, Грузії, Молдови, Росії та України налаштовані на співпрацю з ЄС; Казахстану, Киргизстану і Таджикистану — на співпрацю з країнами колишнього СРСР, а в Узбекистані та Азербайджані схильні орієнтуватися на Китай, США, Японію та Туреччину. На високому рівні є підтримка Митного союзу та Єдиного економічного простору (ЄЕП) в країнах-учасниках: 80 % в Казахстані, 72 % — в Росії, 60 % — в Білорусі. В Україні, яка не входить до МС, ініціативу Росії, Білорусі та Казахстану підтримують 57 %. У Грузії — лише 30 %.

Спільне опитування Київського міжнародного інституту соціології (в Україні) та Левада-Центру (в Росії), проведене у жовтні 2012 р., свідчить, що 72 % українців та 60 % росіян виступають за незалежні добросусідські відносини з відкритими кордонами, без віз та митних обмежень. Але за об’єднання

в одну державу виступають лише 20 % росіян та 14 % українців.

Отже, з проведених досліджень можна зробити наступні висновки: в суспільстві ще немає необхідної підтримки Митного союзу і спостерігається значний скептицизм стосовно можливостей ефективної інтеграції.

Така ситуація Росію зовсім не влаштовує. Двосторонні відносини щодня погіршуються. Росія хоче почути чітку позицію. Президент РФ В. Путін чітко перелічив ті бюджетоутворюючі галузі української економіки, які виграли б в рамках МС. Також Путін заявляв, що “Росія, як і її партнери по МС, ніколи нікому не будуть нав’язувати — це найконтрпродуктивніший крок у таких питаннях”. І все ж слід зазначити, що російська сторона значно посилила інформаційний тиск на Україну щодо членства в МС.

Проте слід констатувати, що світова практика також свідчить про необхідність обрання одного пріоритетного напрямку інтеграції. Тож навіть, якби у нас була повна свобода дій, то тісна співпраця (участь) України одночасно в Митному союзі та асоційоване членство і ЗВТ з ЄС призвели б до значної плутанини. Експерти називають це “клубок спагеті”. Участь країни в кількох різношвидкісних та різнорівневих інтеграційних об’єднаннях може призвести до ускладнення політики та суперечливості впроваджуваних заходів, а також позначитися на економічних результатах загалом.

Це пов’язано з тим, що переваги чи преференції, які одні країни надають іншим, можуть втратитися (або невиправдано розширитися) в переплетінні суперечливих двосторонніх чи багатосторонніх угод. Найчастіше така небезпека виникає при намаганні впровадити елементи спільної тарифної політики в рамках одного об’єднання з одночасною спрямованістю на режим вільної торгівлі з третіми країнами.

Важко об’єктивно оцінити всі переваги та ризики від співробітництва з ЄС та МС — досить різні перспективи і можливості, кожен із варіантів має як плюси, так і мінуси. Спів-

праця України з ЄС, в основному зосереджена на інституціональному рівні, та має досить обмежені можливості в торговельно-економічній сфері, яка в сучасному глобалізованому світі є чи найважливішою складовою інтеграції. В той час, як співпраця з Росією вже в короткостроковому періоді буде сприяти цілій низці галузей і має перспективи втілення реальних економічних та наукових проектів, а також посилить конкурентоспроможність країни. Теоретично з економічної та політичної точки зору Митний союз — досить цікавий та вигідний для України інтеграційний проект, але практично є цілий ряд факторів, що здатні нівелювати всі ці переваги (наприклад, олігархічні групи країн).

Багато міжнародних експертів і аналітиків говорять про те, що МС — це абсолютно новий проект, в основі якого економічні інтереси. І який налаштований на широку співпрацю з Європою, Азією, Тихоокеанським регіоном. Навіть в рамках міжнародних організацій країни МС мають значно більше можливостей і однозначно міцніші позиції. Наприклад, в СОТ простіше просувати та захищати свої інтереси регіональному торговельному об'єднанню. Зокрема, Росія як лідер МС довела, що може досить жорстко відстоювати свої позиції на міжнародній арені.

Економісти Європейського банку реконструкції та розвитку відзначили, що Митний союз Росії, Білорусії та Казахстану є першим успішним прикладом регіональної економічної інтеграції між країнами колишнього СРСР.

У сучасному світі спостерігається значна активізація та поглиблення регіональних інтеграційних процесів. Тож тісна інтеграція з ЄС та МС обґрунтована викликами часу та економічними вимогами. Але ефективність цих процесів можлива лише за визначення чітких інтеграційних векторів та їх оптимального збалансування — саме це є першочерговим питанням для України. Нам необхідно розробити та впровадити тристоронній формат співпраці, що продукуватиме не конфлікти, а паритетні, взаємовигідні, ефективні контакти,

які сприятимуть як соціально-економічному розвитку сторін, так і зміцненню довіри, миру та безпеки на Європейському континенті.

Література

1. *“Відносини ЄС — Україна — Росія: проблеми і перспективи”* — аналітична доповідь // Національна безпека і оборона. Український центр економічних і політичних досліджень ім. Разумкова. — 2012. — № 4—5. — С. 17—25.
2. *Прес-конференція* Ангели Меркель // Інтернет-сайт представництва ЄС в Україні [Електронний ресурс]. — Режим доступу: — [http:// eeas.europa.eu/delegations/ukraine](http://eeas.europa.eu/delegations/ukraine)
3. *Про* засади внутрішньої і зовнішньої політики України: Закон України від 1 лип. 2010 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2010. — № 40. — 11 с.
4. *Про* основи національної безпеки України: Закон України від 19 черв. 2003 р. // Відомості Верховної Ради України. — 2003. — № 39. — С. 354.
5. *Результати* дослідження, проведеного соціологічною службою Центру Разумкова з 29 верес. по 4 жовт. 2011 р. // Інтернет-сайт Українського центру економічних і політичних досліджень ім. Разумкова. [Електронний ресурс]. — Режим доступу: — [http:// www.razumkov.org.ua/ukr/poll.php?poll_id=599](http://www.razumkov.org.ua/ukr/poll.php?poll_id=599)